

Srpski zločini nad Hrvatima i Muslimanima u Bosanskoj Posavini i Sjeverozapadnoj Bosni 1991.-1995., glavni urednik Ante Milinović, nakladnici Savez zajednica udruga Hrvata izbjeglica i povratnika Sjeverozapadne Bosne i Bosanske Posavine (Zagreb, Orašje), Centar za istraživanje i dokumentaciju (Mostar), Centar za dokumentaciju o Domovinskom ratu (Zagreb, Sarajevo, Mostar, Orašje), Hrvatski informativni centar (Zagreb), Zagreb-Orašje-Mostar-Sarajevo, 1999., 504 str., ilustr.

Kao rezultat sustavnog prikupljanja i obrade podataka o srpskim zločinima, koji su se dogodili u Bosanskoj Posavini i Sjeverozapadnoj Bosni nakon srpske agresije 1991. godine, objavljena je opsežna monografija o stradanju Hrvata i Muslimana i ostalog nesrpskog stanovništva te o razaranju kulturne baštine, napose sakralnih objekata.

U Bosanskoj Posavini od 136 118 Hrvata i 104 420 Muslimana, koliko ih je uz 99 967 Srba živjelo prema popisu iz 1991. godine, tijekom srpske agresije i nakon srpske okupacije i etničkog čišćenja, protjerano je, raseljeno ili ubijeno više od 220 000 osoba, od čega više od 120 000 Hrvata i oko 100 000 Muslimana.

U Sjeverozapadnoj Bosni od 63 906 Hrvata i 165 011 Muslimana, koliko ih je uz 384 210 Srba živjelo prema popisu iz 1991. godine, tijekom srpske okupacije i etničkog čišćenja protjerano je, raseljeno ili ubijeno oko 200 000 osoba, od čega 55 000 Hrvata i oko 145 000 Muslimana.

I dok se Bosanska Posavina nalazila u zoni oružanih sukoba zaraćenih strana, na području Sjeverozapadne Bosne oružanih sukoba nije bilo.

Prvi put je na jednom mjestu iznesen cjelovit pregled događaja, odnosno zločina srpskih snaga u Bosanskoj Posavini i Sjeverozapadnoj Bosni. Prikazani su osnovni i relevantni podaci o zemljopisnom položaju, s naglaskom na povijesnom prikazu i strukturi stanovništva tih područja od Une na zapadu do Semberije na istoku. Kroz kronologiju događaja u Bosanskoj Posavini i Sjeverozapadnoj Bosni prikazani su i dokumentirani zločini, podaci o uništavanju sakralnih i drugih objekata. Izneseni su sumarni rezultati zločina srpskih snaga protiv Hrvata i Muslimana i ostalog nesrpskog stanovništva od 1991. do 1995. godine na tim područjima.

Knjiga je podijeljena u dvije tematske cjeline, odnosno u tri dijela: Bosanska Posavina (17.-203.), Sjeverozapadna Bosna (207.-402.) i Prilozi (405.-473.).

Predgovor na hrvatskom (5.-6.) i engleskom (7.-8.) Ante Čorića i uvodna poglavlja pod naslovom Bosanska Posavina na hrvatskom (9.-10.) i engleskom (11.-12.) Marka Babića i Sjeverozapadna Bosna na hrvatskom (13.-14.) i engleskom (15.) Ante Milinovića, iznose problematiku i nakanu knjige. Naglašeno je da ova studija treba poslužiti i kao poticaj za nova istraživanja i cjelovit i objektivan, znanstveni pristup obradi stradanja Hrvata i Muslimana u Bosanskoj Posavini i Sjeverozapadnoj Bosni.

Tematska cjelina pod naslovom Bosanska Posavina obrađuje i iznosi ova poglavlja: Zemljopisni položaj, reljef i klima (19.-20.), Povijesni prikaz (21.-23.), Pučanstvo - statistički pokazatelji (25.-26.), Pregled događanja na području Bosanske Posavine (27.-49.), Uništavanje sakralnih objekata i drugih zdanja rimokatoličke crkve na prostoru Bosanske Posavine (51.-65.), Popis osoba osumnjičenih za ratne zločine (67.-107.), Popis žrtava (109.-136.), Svjedočenja (137.-203.).

Tematska cjelina pod naslovom Sjeverozapadna Bosna na sličan način obrađuje i iznosi ova poglavlja: Zemljopisni položaj, reljef i klima (207.-208.), Povijesni prikaz (209.-218.), Pučanstvo - statistički pokazatelji (219.-220.), Pregled događanja na području Sjeverozapadne Bosne (221.-263.), Uništavanje sakralnih objekata i drugih zdanja rimokatoličke crkve na pro-

storu Sjeverozapadne Bosne (265.-279.), Popis osoba osumnjičenih za ratne zločine (281.-317.), Popis žrtava (319.-379.), Svjedočenja (381.-402.).

U središnjem dijelu mnogobrojni su podatci o srpskim zločinima, podatci o uništavanju sakralnih i drugih kulturnih objekata, poimenični popisi počinitelja ratnih zločina, poimenični popisi žrtava i potresni iskazi svjedoka.

U poglavlju Popis žrtava izneseni su abecednim slijedom osnovni raspoloživi podatci o žrtvama. Popis je nepotpun i obuhvatio je 1 773 žrtve (706 žrtava je s područja Bosanske Posavine i 1 067 s područja Sjeverozapadne Bosne) u razdoblju od 1991. do 1995. godine.

Popisi (nepotpuni) osumnjičenih za ratne zločine, donose poznate podatke o počiniteljima zločina, mjestu, vremenu i načinu na koji je zločin učinjen. Za ratne zločine izneseni su podatci za 1 109 osoba.

Najpotresniji i naj slikovitiji dio knjige su iskazi (Svjedočenja. Iskazi žrtava - svjedoka i očevidaca - i počinitelja o stradanju Hrvata i Muslimana tijekom svesrpske agresije).

Mnogobrojni slikovni prilogi (zemljovid, fotografije, preslike dokumenata) tablice, grafikoni i sl. vrlo dobro prate i upotpunjavaju tekst.

Na kraju je Kazalo osobnih imena (475.-497.), popis korištenih izvora i literature (499.-500.) i Kazalo sadržaja (501.-502.), što sve omogućava bolje i lakše korištenje knjige.

Vladimir Geiger

Srpski zločini nad Hrvatima i Muslimanima u Bosanskoj Posavini i Sjeverozapadnoj Bosni 1991. - 1995., uredio Ante MILINOVIĆ, Zagreb, Orašje, Mostar, Sarajevo 1999., str. 502

Centri za prikupljanje dokumentacije u Zagrebu, Sarajevu, Mostaru i Orašju sustavno i kontinuirano prikupljaju i obrađuju dokumentaciju o zločinima koji su se dogodili nakon srpske agresije na Bosnu i Hercegovinu 1991. godine. Rezultati tih istraživanja i višegodišnjega rada djelomice su već objavljeni (Skupina autora: *Dossier - Zločini muslimanskih postrojbi nad Hrvatima u BiH 1992. - 1994.*, Mostar 1999.).

Krajem prošle (1999.) godine izašla je knjiga naslovljena *Srpski zločini nad Hrvatima i Muslimanima u Bosanskoj Posavini i Sjeverozapadnoj Bosni*. Glavni urednik knjige je mr. Ante Milinović. Nakladnici knjige su: Savez zajednica udruga Hrvata izbjeglica i povratnika Sjeverozapadne Bosne i Bosanske Posavine - Zagreb, Orašje; Centar za istraživanje i dokumentaciju Mostar; Centar za dokumentaciju o Domovinskom ratu, Zagreb, Sarajevo, Mostar, Orašje i Hrvatski informativni centar Zagreb. Recenzenti knjige su dr. Marko Babić, mr. Zdravko Dizdar i dr. Dragutin Pavličević.

Na početku knjige nalaze se izvodi iz recenzija, Predgovor, sažeci za Bosansku Posavinu i Sjeverozapadnu Bosnu na hrvatskom i engleskom jeziku. Knjigu čine tri glavna dijela: Bosanska Posavina, str. 19-203, Sjeverozapadna Bosna, str. 207.-402. i Prilozi, str. 405.-473.

U prvom dijelu - *Bosanska Posavina*, nalazi se nekoliko cjelina, poglavlja: Zemljopisni položaj, reljef i klima; Povijesni prikaz; Pučanstvo - statistički osvrt; Pregled događanja na području Bosanske Posavine (prikazan kronološki unutar pojedinih općina). Slijedi poglavlje Uništavanje sakralnih objekata i drugih zdanja Rimokatoličke crkve na prostoru